

Een herijking van het bibliotheekbeleid; Bibliotheek Kennemerwaard in Gemeente Bergen

- 1. Inleiding en aanleiding**
 - Waarom nu een notitie?
 - De bibliotheek in beweging
 - De maatschappij verandert
 - Opzet van de notitie

- 2. De huidige situatie Gemeente Bergen**
 - 2.1 Subsidie en bezuinigingen
 - 2.2 Aanbod
 - Kengetallen
 - Vestigingen
 - Activiteiten
 - Verhouding besteding

- 3. Kaders voor de bibliotheek Kennemerwaard:**
 - 3.1 Landelijk:
 - Wet Wsob

 - 3.2 Regionaal:
 - Convenant vier gemeenten
 - Meerjarenbeleidsplan

 - 3.3 Plaatselijk
 - Cultuurnota
 - Coalitieakkoord
 - Bibliotheekvisie 2012

- 4. Ontwikkelingen en toekomst**
 - 4.1 Ontwikkelingen in Bergen
 - subsidieverstrekking
 - integraal beleidskader
 - flexibiliteit en verbreding in de vestigingen
 - 4.2 Een bibliotheek in beweging

- 5. ‘Koers bibliotheek Gemeente Bergen 2017-2020’**
 - Conclusies en beleidskaders

1. Inleiding en aanleiding

Waarom nu een notitie?

De gemeenteraad heeft de wens geuit om de huidige koers van de bibliotheek tegen het licht te houden. Aanleiding hiervoor is het feit dat er recent een nieuwe nota kunst en cultuur (Kunst in 't hart, zie paragraaf 3.3) is vastgesteld én er zijn nieuwe kaders voor het subsidiebeleid van de gemeente vastgesteld. De laatste visie op bibliotheek Kennemerwaard van de gemeente Bergen dateert uit 2012.

In eerste instantie was de insteek om met de verschillende gemeenten die aangesloten zijn bij bibliotheek Kennemerwaard een gemeenschappelijke visie te ontwikkelen. Uiteindelijk zagen de andere gemeenten hiervan af. Zij omarmen het convenant en de huidige manier van werken en ondersteunen van het meerjarenbeleidsplan van de bibliotheek.

De bibliotheek in beweging

Naast lokale ontwikkelingen zijn er ook landelijke ontwikkelingen die vragen om een duidelijke visie op de toekomst. De bibliotheek was er altijd voor in- en uitleen van boeken, een plek om te leren en te lezen. Inwoners leerden er hoe zij informatie op konden zoeken en hiermee om te gaan. Op deze manier leverde de bibliotheek een actieve bijdrage aan kennisvorming. Voor inwoners was lidmaatschap van de bibliotheek één van de meest voordelige vormen voor deelname aan kunst en cultuur.

Deze zaken zijn nog steeds van kracht. Echter, de wereld staat niet stil. Er wordt minder gelezen, vooral gedrukte media, door de opkomst van internet met een veelheid van informatie en sociale media. De jeugd is nog massaal lid van de bibliotheek, maar daarna neemt het aantal leden landelijk af.

De maatschappij verandert, en de bibliotheek verandert mee.

Ontwikkelingen in de samenleving bieden aanknopingspunten voor de bibliotheek om haar positie in de samenleving te vernieuwen. Er worden de volgende trends gesignaleerd:

- Het belang van kennis neemt steeds meer toe. Nederland wil een kenniseconomie zijn. In deze kennissamenleving is 80% van werk gerelateerd aan lezen en schrijven. Een actuele term die van belang is en wordt zijn de "21ste eeuwse vaardigheden"; competenties die nodig zijn om succesvol te kunnen deelnemen in de maatschappij van de toekomst. Belangrijke competenties zijn: samenwerken, creativiteit en kritisch denken. Een leven lang leren is nu en in de toekomst essentieel.
- Mediawijsheid wordt onmisbaar om goed te kunnen participeren in de samenleving waar digitalisering steeds meer toeneemt. Ouderen kunnen minder goed omgaan met

nieuwe technologieën en jongeren weten niet altijd de digitale informatie goed te duiden.

- Digitalisering zet door met als gevolg een explosieve groei van informatie. Informatie is gemakkelijker te raadplegen. Zo is ook het creëren en delen van informatie eenvoudiger. Consumenten worden producent van informatie.
- Het belang van netwerken neemt toe. Onderlinge samenwerking en kennis delen in nieuwe verbanden (in plaats van structuren rondom organisaties) nemen steeds meer toe. In de participatiesamenleving nemen burgers steeds meer zelf het initiatief. De overheid stimuleert en faciliteert de burger in het nemen van eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid. Toch zullen er groepen blijven die geen of beperkte toegang hebben tot deze informatie.

Deze notitie gaat in op hoe de bibliotheek inspeelt op deze trends.

Opzet Notitie

De insteek van deze notitie is om aan de gemeenteraad een duidelijk beeld te schetsen van de situatie van de bibliotheek en in hoeverre zij op koers liggen met het oog op toekomstige ontwikkelingen in de gemeente zelf en op landelijk niveau.

Voor de notitie is in kaart gebracht:

- De relevante wet- en regelgeving en afspraken rond de bibliotheek;
- De situatie in gemeente Bergen aangaande de bibliotheek;
- De ontwikkelingen in Bergen rond de bibliotheek.

Er is gesproken met verschillende instanties uit het sociaal domein om te verkennen wat de bibliotheek op dit veld bijdraagt en kan bijdragen:

- Adviesraad Sociaal Domein;
- Stichting Welzijn Bergen;
- St Jozefschool Egmond;
- Sociale teams.

Leeswijzer:

Allereerst worden de huidige situatie en kaders, het beleid van de bibliotheek, en het convenant Kennemerwaard beschreven.

Vervolgens de ontwikkelingen in gemeente Bergen en de invulling van de bibliotheek als reactie op een veranderende maatschappij.

Tenslotte worden conclusies getrokken en aanbevelingen gegeven.

2. De huidige situatie in Gemeente Bergen

2.1 Subsidie en bezuiniging

Gemeente Bergen subsidieert Bibliotheek Kennemerwaard met een bedrag van circa € 650.000 per jaar (dit betreft de toekenning voor 2016).

Bij de aansluiting van gemeente Bergen bij “bibliotheek Kennemerwaard” was de subsidie rond de € 800.000. Er is in 2012 besloten tot een bezuiniging, waarbij over de drie jaren 2014, 2015 en 2016 in totaal € 150.000,- werd afgebouwd, € 50.000 per jaar. Bij het schrijven van deze notitie is de laatste bezuinigingsronde nog gaande.

2.2 Aanbod

Inkomsten voor Kennemerwaard vanuit de gemeente Bergen en de Bergense inwoners waren in **2015** totaal € 857.000. Dat betreft Subsidie ca € 690.000 en Overig (lidmaatschap, boetes, etc.) ca € 167.000.

Hiervoor wordt onderstaande *geboden*. NB alle gegevens betreffen jaar **2015**

Kengetallen Bergen 2015

Subsidie per inwoner	
Bedrag per inwoner 2015	23,50
Gebruik per inwoner	
Aantal leden	6.235
% lid van bevolking	20,78
Bezoekers vestiging Bergen (Egmond en Schoorl hebben geen teller)	142.385
Digitale bezoekers	435.504
Aantal uitleningen	224.454

Vestigingen

Het openhouden van drie zelfstandige vestigingen met een compleet aanbod voor alle inwoners, een situatie die er ten tijde van de bibliotheek visie 2012 was, bleek -mede vanwege de opgelegde bezuinigingen- te duur geworden om te handhaven.

Samen met de bibliotheek is gezocht naar mogelijkheden om de maatschappelijke functie van de bibliotheek uit te breiden en op gepaste plekken maatwerk te leveren ten behoeve van de beoogde doelgroepen. Een dienstverlening op maat en binnen de grenzen van het in de begroting opgenomen subsidiebedrag.

Momenteel zijn in de drie kernen van de gemeente drie verschillende vormen van de bibliotheek:

In het centrum van Bergen is de hoofdvestiging. Dit betekent een volwaardige bibliotheek met ruime openingstijden en alle mogelijke bibliotheekfuncties (zie 2.2) waar veel activiteiten plaatsvinden. Het pand is eigendom van de bibliotheek.

In Schoorl is in complex de Blinkerd een zogenaamde Servicebibliotheek. Dit is een afgeslankte versie van de hoofdvestiging. Alles is er, op kleinere schaal. Hier is een collectie fysiek aanwezig en er vinden activiteiten plaats. De openingstijden zijn officieel minder ruim, maar met de hulp van vrijwilligers is de bibliotheek toch iedere middag, incl. de zaterdag, geopend.

In de Egmond wordt maatwerk verricht; buiten de huiskamerbibliotheek in de Prins Hendrikstichting is er op de basisscholen de Bibliotheek op school (BoS). In de huiskamerbibliotheek is een kleine collectie* aanwezig.

De BoS heeft als doel de kinderen te stimuleren en te ondersteunen bij het lezen. Samen met de school wordt een leesplan opgesteld en worden er veel lees- en taalstimulerende activiteiten georganiseerd voor en met kinderen. Onderdeel is ook het aanschaffen van een aantrekkelijke nieuwe collectie voor de school, waarbij kinderen zelf aangeven welke boeken en over welke onderwerpen zij graag willen lezen

De situatie in de Egmond heeft er toe geleid dat het aantal jeugdleden is toegenomen maar het aantal volwassenenleden is afgenomen. Volwassenen kunnen weliswaar met een lidmaatschap bij elke vestiging van Kennemerwaard lenen, maar het verdwijnen van de grote vestiging in Egmond aan den Hoef heeft een aantal mensen teleurgesteld. Ongeveer 10% van de Egmondse leden heeft het lidmaatschap opgezegd. Er is hier sprake van een terugval in inkomsten uit contributie.

*Wanneer er wordt gesproken over collectie moge duidelijk zijn dat de gehele collectie van Kennemerwaard voor de inwoners van Bergen beschikbaar is. In de kasten in een vestiging staat een deeltje, maar ieder gewenst boek, tijdschrift, film of game kan gratis bezorgd worden bij de vestiging naar keuze of -wanneer men moeilijk daar kan komen- aan huis. Overigens geldt dit ook voor alle activiteiten: alle vestigingen en dat wat daar gebeurt is voor alle inwoners van de convenantgemeenten te bezoeken.

Activiteiten Bergen 2015

De bibliotheek biedt activiteiten die te vangen zijn in de zogenaamde "behoeftepiramide", geïnspireerd op de piramide van Maslow. Dat betekent dat activiteiten zijn ingedeeld naar groepen met verschillende behoeften. Mensen die:

- deelnemen én bijdragen aan de maatschappij (=de laag Bijdrage)
- deelnemen aan de maatschappij en zich willen ontwikkelen (= de lagen Deelname en Ontwikkelen)
- hulp nodig hebben bij deelname aan de maatschappij (= de laag Zelfredzaamheid)

Voorbeelden van activiteiten per laag, van onder naar boven:

-Zelfredzaamheid

Laaggeletterdheid; activiteiten als taalcafé, inburgeringscursussen,
bondgenootschap Taal
Leesbevordering: BoS, Voorleesochtenden
Cursussen mediawijsheid jeugd en volwassenen, groepen en individuen
Vraagbemiddeling

-Deelname

Bibliotheek aan huis
Leescafé
Internetcafé
Zorginstellingen actief betrekken; dag van de ouderen
Culturele en literaire lezingen
Leeskringen

-Ontwikkelen

Tentoonstellingen en presentaties
Actief promoten collectie - fictie en informatief

-Bijdrage

Programma's over thema's als sociaal domein, duurzaamheid, erfgoed (platform)
Sociale media gebruiken, kennisdeling (podium bieden)
Kunst kiezen

Activiteiten Bergen 2015 in getallen

Activiteiten leesbevordering jeugd	
Aantal bijeenkomsten	21
Aantal deelnemers	731
Voorlezen jeugd	
Aantal sessies	16
Aantal deelnemers	151
Mediawijsheid	
Aantal bijeenkomsten	2
Aantal deelnemers	30
Programma's over themas (duurzaamheid, erfgoed. etc)	
Aantal (lezingen, debatten, etc)	12
Aantal deelnemers	641
Activiteiten allerlei, volwassenen	
aantal	17
Aantal deelnemers	387

Verhoudingen besteding bibliotheek te Bergen

De jaarrekening 2015 laat zien dat:

een groot deel van de uitgaven naar personeel, media (collecties) en inrichting en huisvesting gaat. Daarnaast wordt een groot deel aan de gedeelde Backoffice Kennemerwaard afgedragen (zie paragraaf 2.2, convenant samenwerkende gemeenten).

Maar een klein deel, ca. € 4.000,- gaat naar de activiteiten. De personeelsinzet is hier niet in doorgerekend. Die is echter wel fors bij activiteiten.

In de begroting 2016 is voor Bergen een verschuiving te zien; lagere kosten voor huisvesting en media, een kleine stijging in personele kosten en activiteiten. Daarmee is de laatste bezuiniging van € 50.000,- opgevangen.

3 Beleidskaders voor bibliotheek Kennemerwaard

Er zijn verschillende kaders voor het beleid van de Bibliotheek. Deze variëren van de bibliotheekwet tot het convenant tussen de vier Kennemerwaard-gemeenten Alkmaar, Castricum, Heerhugowaard en Bergen, tot lokaal beleid.

3.1 Landelijk: Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob), 2015

Op 1 januari 2015 is de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen in werking getreden. Een nieuwe wet was nodig, omdat er onvoldoende kader was voor de digitale ontwikkelingen in de bibliotheeksector, er onvoldoende samenhang was binnen de sector en de maatschappelijke functie van de bibliotheek niet in een wet was vastgelegd.

De nieuwe wet beoogt een samenhangend stelsel van openbare bibliotheekvoorzieningen tot stand te brengen. De lokale bibliotheken, de provinciale ondersteuningsinstellingen en de Koninklijke Bibliotheek met in haar taak de landelijke digitale bibliotheek, vormen samen het 'netwerk van voorzieningen'.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het lokale bibliotheekwerk, de provincie voor de ondersteuning daarvan en het Rijk is verantwoordelijk voor het stelsel als geheel en voor de landelijke digitale bibliotheek.

De bibliotheek functioneert volgens de nieuwe wet vanuit een aantal publieke waarden: Betrouwbaarheid, onafhankelijkheid, authenticiteit, pluriformiteit en toegankelijkheid.

Een bibliotheekorganisatie is aangesloten bij genoemd 'netwerk van voorzieningen' wanneer zij de vijf maatschappelijke functies, genoemd in de wet, alle vijf vervult.

- Ter beschikking stellen van kennis en informatie
- Bieden tot mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie
- Bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur
- Organiseren van ontmoeting en debat
- Laten kennismaken met kunst en cultuur

Uitgangspunt van de wet is dat alle inwoners toegang hebben tot een lokale bibliotheek. Dit betekent overigens niet dat elke gemeente over een eigen bibliotheekvestiging móet beschikken. Dat is niet als een wettelijke verplichting vastgelegd. De wet vraagt wel om toegang tot een bibliotheekvoorziening regionaal af te stemmen en als buurgemeenten met elkaar in overleg te blijven.

3.2 Regionaal

Convenant samenwerkende gemeenten, 2012

Op 1 januari 2012 is bibliotheek Bergen opgegaan in Bibliotheek Kennemerwaard. Er is een samenwerkingsconvenant gesloten tussen Castricum, Heerhugowaard, Alkmaar en Bergen. (zie bijlage #)

In het convenant zijn afspraken opgenomen over onder meer:

- Het overlegorgaan
- Het penvoerderschap
- Subsidiëring van de bibliotheekvoorziening: de gemeenten zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de backoffice met als sleutelverdeling een bedrag per inwoner. Elke samenwerkende gemeente is zelf verantwoordelijk voor haar eigen frontoffice/huisvesting.
- Intreding, uittreding en wijziging van de subsidierelatie.
- Geschillenregeling.
- de samenwerkende gemeenten verbinden zich jegens elkaar tot uniforme verlening van subsidie aan de basisbibliotheek Kennemerwaard

De vier gemeenten die samen het werkgebied van Bibliotheek Kennemerwaard vormen, zorgen ervoor dat hun bijdrage voldoende is voor een volwaardige bibliotheek vestiging binnen die gemeente; een vestiging waar de vijf functies vervuld worden.

Een afgesproken deel, versleuteld per aantal inwoners, van de beschikbare middelen is bestemd voor de backoffice. Onder de backofficekosten vallen innovatie, management en bedrijfsvoering. Toetreding van nieuwe gemeenten leidt tot verlaging van de backofficekosten. Bezuinigingen van individuele gemeenten komen ten laste van de frontoffice van die gemeente, met dien verstande dat binnen die gemeente de volwaardige bibliotheek (met vijf functies) in stand kan blijven.

Het financiële plaatje van de backoffice en frontoffice kosten ziet er als volgt uit: (peiljaar 2015)

Kosten gedeelde Backoffice van de vier convenant gemeenten	€ 2.217.789
Bijdrage aan de Backoffice van alleen Gemeente Bergen	€ 294.000
Bijdrage aan de Frontoffice van alleen Gemeente Bergen	€ 507.000

Wanneer een gemeente besluit tot een zodanige vermindering van subsidie dat als gevolg daarvan de voorziening niet meer volwaardig is, dus de vijf functies niet vervuld, dan treedt die gemeente in overleg met zijn partners. Eventueel kan een opslag voor een dienstenaanbod worden gevraagd van de gemeente die tot aanzienlijke vermindering van subsidie overgaat. In dat geval kunnen de inwoners van de betreffende gemeente tóch beschikken over een volwaardige bibliotheekvoorziening binnen het werkgebied van Bibliotheek Kennemerwaard.

Het convenant bevat uitsluitend technische spelregels, die nog steeds voldoen. Elke deelnemende gemeente heeft immers tot nu toe een volwaardige bibliotheek voorziening, waarin alle bibliotheekfuncties volgens de Wsob worden vervuld. En dat is meer dan de wet vraagt; volgens de wet moet een bibliotheekorganisatie de vijf kernfuncties in ieder geval binnen de eigen organisatie hebben en dus niet perse per deelnemende gemeente.

Meerjarenbeleidsplan Bibliotheek Kennemerwaard

De bibliotheek heeft in haar meerjarenbeleidsplan 2015-2018 (bijlage #) de vijf kernfuncties vertaald in vier programmaliijnen en hier een invulling en duiding aangegeven.

- Taal en leesbevordering: *De bibliotheek is het kenniscentrum en de inspiratiebron op het gebied van taal, lezen, leesplezier voor de jeugd en jongeren, hun ouders. Leerkrachten en andere volwassenen.*
- Participatie en zelfredzaamheid: *De bibliotheek stimuleert met haar diensten en activiteiten inwoners zoveel mogelijk zelfstandig deel te nemen aan de samenleving, hun eigen bijdrage aan die samenleving te leveren en hun zelfredzaamheid te bevorderen.*
- Terugdringen laaggeletterdheid: *De bibliotheek ontwikkelt samen met partners een duurzaam aanbod van diensten en activiteiten om laaggeletterden en inburgeraars te ondersteunen in hun taalontwikkeling.*
- Leven lang leren: *De bibliotheek stimuleert inwoners op verschillende manieren om hun kennis en vaardigheden actueel te houden en te verbeteren en zich in algemene zin te blijven ontwikkelen.*

Bibliotheek Kennemerwaard zal de komende jaren een rol vervullen in:

- inbedding en uitbreiding van duurzame en structurele programma's op het gebied van taal-, leesbevordering en mediawijsheid.
- Duurzame programma's voor laaggeletterden/inburgeraars/nieuwkomers.
- Zelfredzaamheid van inwoners, opdat zij volop kunnen meedoen in de samenleving. De preventieve rol van de bibliotheek in het sociaal domein.

Bibliotheek Kennemerwaard heeft in haar werkgebied zogenaamde *learning spaces* (leerwerkplaatsen), waar inwoners en ondernemers komen voor ontmoeting, kennis halen en kennis delen. Met aandacht voor cultuur, erfgoed, duurzaamheid en actuele thema's.

3.3 Lokaal

Nota Kunst in 't hart, gemeente Bergen 2015

In deze nota uit november 2015 is het volgende over de bibliotheek gesteld:

“De cultuur van lezen, van literatuur, is van groot belang. Leesbevordering is een speerpunt van het onderwijsbeleid. De bibliotheek draagt hier succesvol aan bij met het concept *De bibliotheek op school*, waarbij leesconsulenten maatwerk met leerlingen verrichten. Dit is al volop gaande in de Egmond; de scholen kunnen dit concept nog verder intensiveren.”

“De gemeente Bergen heeft drie bibliotheekvoorzieningen binnen de gemeentegrenzen, in Egmond, Bergen en Schoorl. Sinds 2012 zijn deze vestigingen onderdeel van de Centrale Bibliotheek Kennemerwaard. Door de toenemende digitalisering staat de taak ‘uitleen-voorziening’ onder druk. De bibliotheek heeft deze verandering in behoefte aangegrepen om zich te ontwikkelen tot centrum voor verbinding. Zij ‘daagt iedereen uit zichzelf te ontwikkelen, mee te doen in de maatschappij, andere inwoners te ontmoeten en cultuur en kennis te beleven en te delen’. Deze rol draagt bij aan de maatschappelijke taken die de gemeente heeft gekregen bij de drie decentralisaties. De komende jaren krijgt de bibliotheek de kans om deze rol te pakken en de toegevoegde waarde ervan te bewijzen. Daarnaast blijven taal- en leesbevordering en het terugdringen van laaggeletterdheid kerntaken van onze bibliotheken. De bibliotheek ontwikkelt een model waarbij gemeentes modulair taken kunnen inkopen. De komende periode behoudt de gemeente in iedere kern een vestiging. In Schoorl en Egmond zijn vestigingen omgevormd tot een servicepunt en is de samenwerking met andere partners (o.a. scholen en zorgcentra) geïntensiveerd. Voor de kern Bergen wordt onderzocht of het behouden van een hoofdvestiging noodzakelijk is. “

Coalitieakkoord, 2014-2018

In het coalitieakkoord van gemeente Bergen (2014) staat specifiek:

“In de komende bestuursperiode gaan we het gebruik van de bestaande accommodaties optimaliseren. Accommodaties afstoten is daarbij ook een optie. Bergen, Egmond en Schoorl behouden minimaal de volgende vijf basisvoorzieningen:

- Sportgelegenheden;
- Een basisschool;
- Een afval breng voorziening;
- Een plek voor de jeugd;
- **Een bibliotheekvoorziening.**

Egmond houdt een moderne bibliotheekvoorziening. We sluiten niet uit dat op termijn ook in de kern Bergen een aanpassing van de bibliotheek nodig is”

Visie op bibliotheekvoorziening in gemeente Bergen, 2012

In maart 2012 heeft de raad een visie op de bibliotheek in specifiek Bergen vastgesteld.

De kern hiervan is de volgende:

“Het bibliotheekbeleid in Bergen is gekoppeld aan twee kerndoelen:

- toegang tot kennis en informatie

- leesbevordering met een collectie fictie (lezen en literatuur).

Drie doelgroepen hebben daarbij prioriteit: jeugd (met name tot 13 jaar), ouderen en mensen met een beperking.

Van de bibliotheekorganisatie wordt verwacht dat zij zoekt naar vernieuwing, maatwerk levert en openstaat voor de signalen die de burgers van Bergen laten horen als het gaat om het zoeken en delen van informatie.

De uitwerking van de gestelde randvoorwaarden in specifiek beleid laat de gemeente zoveel mogelijk over aan de bibliotheekorganisatie en wordt jaarlijks aan de hand van aan te leveren prestatiegegevens getoetst”

CONCEPT

4 Ontwikkelingen en toekomst

Inleiding

Hoewel de ontwikkeling niet snel gaat, zal uiteindelijk ook in Bergen het digitale boek het papieren boek steeds meer gaan vervangen. Het sec in- en uitlenen, nu nog één van de kerntaken van de bibliotheek, zal stap voor stap minder worden. De bibliotheek zal een rol gaan spelen in de ontsluiting van de (landelijk geregisseerde) digitalisering voor hun leden, maar wil vooral haar rol als instituut dat kennis in de meest brede zin van het woord verspreidt en stimuleert, op een andere en bredere manier gaan invullen. Over die invulling meer in paragraaf 4.2.

Kort gezegd: van 'stenen en papier naar diensten en mensen'. Waar het zwaartepunt van de kosten voor een bibliotheek op collectie en gebouwen ligt, verschuift deze naar (hoger opgeleid) personeel en innovatie. Dit gaat stukje bij beetje. Op dit moment is maar een klein deel van de begroting van de bibliotheek gereserveerd voor de activiteiten. Toch zal er steeds meer verschuiving plaats vinden.

4.1 Ontwikkelingen gemeente Bergen

De volgende ontwikkelingen zijn in dit kader relevant.

Subsidieverstrekking

Binnen het subsidiebeleid van de gemeente Bergen wordt Beleidsgestuurde Contractfinanciering (BCF) gehanteerd als instrument om subsidiegelden op een transparante en doelmatige wijze in te zetten. De BCF systematiek kent een aantal formele stappen aanvullend om de Algemene Subsidieverordening (ASV). Zo stelt de gemeente eerst een Beleidsbrief op, waarna de instelling een subsidieaanvraag met werkplan indient. Bij de subsidiebeschikking van de gemeente zit een contract waarin de aanvullende afspraken op onderdelen staat opgenomen. Bijvoorbeeld afspraken over de verantwoording. Het is de bedoeling dat de gemeenteraad periodiek geïnformeerd wordt over de voortgang van de gesubsidieerde activiteiten.

De bibliotheek gaat uiteraard mee in deze manier van werken en zal straks binnen gestelde doelen van het sociaal domein presteren en verantwoording afleggen.

Uit een eerste opzet van deze doelen in het sociaal domein, en de daaronder liggende effecten, is een koppeling met betrokken instanties gemaakt. Hieruit blijkt de toegevoegde waarde; een dergelijk overzicht maakt duidelijk welke subsidiepartners op welke wijze aan welk doel werken. Zo is ook duidelijk waar dubbelingen of hiaten zitten.

Deze manier van verantwoording geeft meer mogelijkheid om jaarlijks bij te sturen en

specifieke resultaten te bereiken en te evalueren.

Integraal beleidskader BUCH 2016-2018

De visie op het sociaal domein bestaat uit vijf uitgangspunten. Deze uitgangspunten vormen de basis voor het handelen en al het beleid dat de komende jaren ontwikkeld wordt binnen het sociaal domein. De vijf doelen zijn als volgt beschreven:

1. Zelfredzaamheid en eigen regie

Daar waar onze inwoners kwetsbaar zijn, bieden wij ondersteuning om de zelfredzaamheid te vergroten. Wij ondersteunen inwoners, ook degenen die niet zelfstandig zijn, bij het vinden van een passende oplossing, samen met hun sociale omgeving. Doel is dat onze inwoners zoveel mogelijk eigen regie hebben, zelf bijdragen naar eigen kunnen en indien mogelijk een tegenprestatie leveren.

2. Preventie en vroegsignalering

Wij hechten veel belang aan preventie en vroegsignalering en we investeren in een breed preventief aanbod. Ons doel is te voorkomen dat vragen uitgroeien tot problemen en dat kleine problemen escaleren. Dit bereiken wij ondermeer door:

- in te zetten op de aanwezigheid van laagdrempelige vrij toegankelijke voorzieningen
- goede samenwerking met organisaties die dichtbij onze inwoners staan doordat zij hen vertegenwoordigen of ondersteunen
- het versterken van netwerken tussen organisaties, professionals, vrijwilligers en inwoners, om zo te bereiken dat inwoners makkelijker een beroep kunnen doen op informele zorg en ondersteuning
- het stimuleren en ondersteunen van vrijwilligers en hun organisaties

3. Integraal werken en maatwerk

We zorgen voor verbinding tussen de domeinen zorg, werk, inkomen, welzijn, onderwijs, jeugd en economische zaken om integrale ondersteuning te bieden waar nodig. Bij eenvoudige vragen bieden we eenvoudige oplossingen. Inwoners die ondersteuning nodig hebben bieden we maatwerk. Naast 'rechtmatigheid' spelen 'effectiviteit' en 'eigen kracht' mee in de afweging om tot dit maatwerk te komen.

4. Ruimte aan maatschappelijke initiatieven

Maatschappelijke initiatieven en ideeën uit de samenleving bieden wij de ruimte om tot ontplooiing te komen. We werken niet belemmerend, maar faciliterend. We denken mee en sluiten aan op wat de samenleving van ons vraagt.

5. Experimenteren

Om de transformatie vorm te geven bieden we ruimte aan experimenten. We vinden het belangrijk om samen met betrokkenen uit te proberen wat wel en wat niet goed werkt in de praktijk. Daarbij kijken we ook wat elders al gebeurt en goed werkt. Op basis van de ervaringen met de experimenten werken wij toe naar goede oplossingen.

De bibliotheek heeft de ambitie om een belangrijke rol te spelen op dit speelveld. Natuurlijk werpt dat de vraag op hoe dat in Bergen nu en in de toekomst gaat. Er zijn veel partijen die een rol in dit domein spelen. Is de bibliotheek dan een logische partner?

Er is met verschillende partijen uit het sociaal domein gesproken over de (mogelijke) rol van de bibliotheek en de meerwaarde ervan. Een weergave van deze gesprekken staat in bijlage #.

Er is uitgesproken dat de Bibliotheek op dit speelveld geen concurrentie is maar een aanvulling. Op het gebied van laaggeletterdheid en leesbevordering op zowel scholen als bij volwassenen is de bibliotheek de partij van belang.

Als laagdrempelig centrum voor jong en oud waar kennis vergaard en aangeboden wordt en contact gelegd wordt, is er een basis die verder uitgebouwd zou kunnen worden.

Er wordt vanuit met name stichting Welzijn Bergen gevraagd naar intensivering van de inhoudelijke samenwerking; dus het meer het samen ontwikkelen van aanbod, nog los van het 'naast elkaar aanbieden'.

De bibliotheek is een belangrijke partner voor mensen die zich als vrijwilliger willen inzetten in de samenleving. In alle kernen zetten vrijwilligers zich in voor diverse taken.

Stichting Welzijn Bergen ziet hier gezamenlijk met de bibliotheek en Stichting lezen en schrijven een kans voor de inzet en werving van specifiek taalvrijwilligers. Deze helpen laaggeletterden of nieuwkomers op het gebied van taal.

Flexibiliteit en verbreding in de bibliotheek vestigingen.

Vestiging Bergen verandert van alleen bibliotheek naar multifunctionele accommodatie in verbinding met het maatschappelijk domein.

Dit wordt concreet vertaald: het pand aan de Dreef wordt in samenwerking met Stichting Welzijn Bergen heringericht. De sociale teams zullen hier hun intrek nemen. Ook het Steunpunt Vrijwilligers en het Wijksteunpunt vinden hier een plek. Het is de verwachting dat in de toekomst dit nog uitgebreid kan worden met andere gemeentelijke of maatschappelijke functies. Hier kan gewerkt worden en kunnen mensen ontvangen en voorgelicht worden. Dit past in de ontwikkeling van flexibel werken en integraliteit. Het belangrijkste is echter dat de bibliotheek een laagdrempelige instantie is met een positief imago, wat in deze zeer goed kan werken om mensen binnen te krijgen en te helpen. De bibliotheek kan vervolgens bij eenmaal gelegde contacten evt. een rol spelen in bestrijding laaggeletterdheid en eenzaamheidsbestrijding.

Ook in Schoorl is de koppeling met Stichting Welzijn Bergen fysiek gemakkelijk gemaakt. Er kan gekeken worden of ook hier meer (gemeentelijke) functies in de vestiging te integreren zijn. De al eerder beschreven Bibliotheek op School in de Egmondse school ook gestart. De gemeente subsidieert dit laatste vanuit het Onderwijsachterstandenbudget. Zij doet dit alleen incidenteel en alleen als er wordt aangetoond dat er noodzaak toe is, zoals bij aantoonbaar achterblijvende resultaten op het gebied van begrijpend en technisch lezen.

Deze flexibele invulling van taken op locatie en de multifunctionele invulling van bestaande fysieke vestigingen past binnen het gemeentelijk voorzieningenbeleid "op zoek naar geluk".

4.2 Een bibliotheek in beweging

Zoals in de inleiding gezegd verandert de bibliotheek gaandeweg haar rol. Er is een nieuwe bibliotheekwet, er is een veranderende samenleving; hier wordt door de bibliotheek op gereageerd.

De rol die wordt gekozen past binnen gemeentelijk beleid. Ook de wensen en visie van de gebruikers van de bibliotheek corresponderen hiermee.

Er is een onderzoek uitgevoerd waarbij een panel van gebruikers van de bibliotheek is gevraagd naar hun ervaringen met en aanbevelingen voor de bibliotheek, op verschillende thema's. Enkele resultaten uit dit onderzoek (gericht op de gehele bibliotheek, niet op één specifieke vestiging) zijn:

Thema Ontmoeting en verblijf

Hieruit komt vooral naar voren dat het lenen van materialen de belangrijkste reden is om naar de bibliotheek te gaan, gevolgd door verblijf in de bibliotheek. Wat betreft het laatste raadt men comfortabele inrichting en goede wifi aan. Qua activiteiten ziet men het liefst activiteiten die aansluiten bij de kern van de bibliotheek: presentaties door auteurs, lezingen en tentoonstellingen en de onderwerpen literatuur, kunst & cultuur en computer & sociale media.

Thema Maatschappelijke/ persoonlijke waarde van de bibliotheek

De leden kennen de bibliotheek een grote maatschappelijke waarde toe; ontspanning, inspiratie en kennis vergroten, genieten van kunst en cultuur. Meer dan 95% vindt dat de bibliotheek mensen met minder geld toegang geeft tot kennis. Een deel van de leden geeft aan zich door de bibliotheek minder eenzaam te voelen. Men raadt de bibliotheek o.a. aan de dienstverlening voor kwetsbare groepen meer te promoten en aan te sluiten bij wat de gemeente aangeeft dat er in de samenleving speelt.

Volgens de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) moet een bibliotheekorganisatie vijf kernfuncties vervullen.

Hieronder volgt een korte uitleg van de vijf kernfuncties en de rol die Bibliotheek Kennemerwaard hierin vervult en wil blijven vervullen.

- Ter beschikking stellen van kennis en informatie

Kenmerken van informatie die beschikbaar wordt gesteld via de aangesloten bibliotheken op een landelijk digitaal netwerk zijn:

-betrouwbaar, onafhankelijk, authentiek, pluriform en toegankelijk.

Deze kenmerken onderscheidt de bibliotheek van het commerciële aanbod. Het is de taak van de bibliotheek om publieksvriendelijk, gestructureerd en van context voorzien informatie beschikbaar te stellen aan gebruikers.

Eenzijds zal de lokale bibliotheek als warenhuis van informatie minder belangrijk worden, omdat het uitlenen van materialen in toenemende mate digitaal en landelijk zal plaatsvinden. Wel heeft de bibliotheek nog een aanvullende rol in de (digitale) ontsluiting van lokaal erfgoed en cultuur.

Anderzijds zal de bibliotheek zich steeds meer profileren als gids in het ondersteunen van gebruikers bij het vinden van die materialen, op praktisch gebied én door het verschaffen van de juiste context. De bibliotheek levert hierdoor een bijdrage in de zelfredzaamheid tot kritisch burgerschap van inwoners.

Interactiviteit van de media neemt toe: de consument wordt producent. De bibliotheek betreft leden en andere inwoners in het kader van co-creatie. De bibliotheek wordt een plek waar inwoners en ondernemers ideeën uitwisselen. 'Van collectie naar connectie'.

Concreet vertaald resulteert dit bij Bibliotheek Kennemerwaard in activiteiten als een seniorenweb, een tabletcafé, programma Veilig Puberen (veilig internetten BO/VO), een leerwerkplaats, een historisch erfgoed platform, themabijeenkomsten, lezingen en een medialab, spreekuren over gezondheid of juridische zaken

- Bieden tot mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie

Het ondersteunen van persoonlijke ontwikkeling en educatie, een leven lang leren, krijgt een zwaarder accent. De bibliotheken ontwikkelt zich als een lokaal kenniscentrum voor leesbevordering, bestrijding van laaggeletterdheid en mediawijsheid.

Landelijke initiatieven, zoals het Programma Tel mee met Taal, bieden mogelijkheden om de functie educatie verder uit te bouwen. Aanleiding tot dit actieprogramma is dat een goede taalbeheersing dé sleutel is om mee te kunnen doen in de samenleving. Met deze geïntegreerde aanpak wordt een link gelegd tussen activiteiten voor volwassenen en kinderen. Het aanpakken van laaggeletterdheid wordt verbonden met het voorkomen van

taalachterstanden en het bevorderen van leesplezier bij kinderen. Bibliotheek Kennemerwaard vervult hierin voor de gemeente een prominente rol.

- Bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur

De bibliotheek speelt een onverminderende rol in het bevorderen van lezen. Via het programma Kunst van Lezen dat in het Actieprogramma Tel mee met Taal wordt voortgezet, wordt met projecten als BoekStart en de Bibliotheek op School een structurele aanpak gerealiseerd. De toegevoegde waarde is een passende en actuele collectie op scholen, ondersteuning van pedagogische medewerkers, docenten én ouders bij leesbevordering. De leescultuur thuis en op school zal hierdoor verbeteren. Naast structurele programma's in samenwerking met het onderwijs en opvanginstellingen organiseert de bibliotheek zelf voorleesdagen en neemt deel aan landelijke programma's. Voorbeelden: taalcafés, literaire lezingen, Film & Boek, Lezen in de keuken, Poëzieweek, Vaders lezen voor, kinderboekenweek, Nederland Leest.

- Organiseren van ontmoeting en debat

Bibliotheek Kennemerwaard profileert zich als een platform voor kennisdeling / kennismaking op alle maatschappelijke terreinen. De omgeving is stimulerend voor inwoners van alle leeftijden en achtergronden. Met activiteiten als meet-ups, speakerscorner, TegenLicht komen maatschappelijke thema's aanbod. Zo leent zich een maatschappelijk thema als duurzaamheid bij uitstek voor kennisdeling / kennismaking.

- Laten kennismaken met kunst en cultuur

Binnen het culturele veld is de bibliotheek een laagdrempelige voorziening om iedereen te laten kennis maken met kunst en cultuur. De bibliotheek biedt een podium voor activiteiten op het gebied van kunst, cultuur en erfgoed. Bijvoorbeeld lezingen, exposities, de culturele agenda, historisch cafés enzovoort. Hierbij zit de organisatiekracht in samenwerking met partners als musea, historische verenigingen, archieven en theaters met het verbinden van thema's en doelgroepen.

5 ‘Koers bibliotheek Gemeente Bergen 2017-2020’

Conclusies

Binnen het werkgebied van Bibliotheek Kennemerwaard heeft elke gemeente een bibliotheekvoorziening, die aan de kernfuncties die de wet voorschrijft, voldoet. Met elkaar is er een zeer sterk regionaal en lokaal aanbod.

Op dit moment lijkt het aanbod van de bibliotheek voor de inwoners van Bergen te voldoen. De bibliotheek en in- en externe activiteiten worden goed bezocht en gewaardeerd. In Egmond is weliswaar het volwassenledenaantal na sluiting van de grote vestiging teruggelopen, maar weer stabiel. De flexibele manier van (letterlijke en figuurlijke) invulling van de bibliotheekvestigingen gaat ook meer in de andere kernen spelen, te beginnen met Bergen centrum.

De begroting van de bibliotheek en de verantwoording daarover aan de gemeente is goed op orde.

De bibliotheek wordt meegenomen in de op handen zijnde ‘subsidieverstrekking nieuwe stijl’. De bibliotheek is een ketenpartner om de doelen in dat domein te bereiken.

De maatschappij verandert en de bibliotheek anticipeert hierop en verandert mee.

Relevante ontwikkeling is dat gemeenten de zelfredzaamheid van haar inwoners wil vergroten, opdat zij zelfstandig kunnen functioneren in de samenleving en minder een beroep hoeven te doen op zorg. Bibliotheek Kennemerwaard kan met name in de *preventieve* sfeer een rol van betekenis vervullen. De bibliotheek is een partner in het vervullen van de doelen die zijn gesteld in het Integraal Beleidskader.

Naast de functies als in- en uitleen en verblijf/ontmoeting, zit de maatschappelijke waarde van de bibliotheek steeds meer in educatie, haar rol in het sociale domein en het culturele domein. De bibliotheek als knooppunt van kennis, ontmoeting en cultuur.

Bibliotheek Kennemerwaard kan een bijdrage leveren aan:

- De persoonlijke ontwikkeling en ontplooiing van de individuele inwoners van de gemeente. Ieder op zijn of haar niveau: van zelfredzame – tot kritische denkende inwoners (21ste century skills).
- De sociale samenhang en identiteit van stad en dorp.
- Hogere taalopbrengsten
- Meer zelfredzaamheid
- Meer culturele bagage

Geconcludeerd kan worden dat te Bibliotheek een in het sociaal domein geen concurrentie is voor het bestaand aanbod, maar een aanvulling.

Denk bijvoorbeeld aan bestrijding van taal- en leesachterstanden en laaggeletterdheid (op zowel scholen als bij volwassenen), mediawijsheid (digivaardigheden), bevordering van zelfredzaamheid van 50+, sollicitatietrainingsprogramma's voor werkzoekenden en adequate informatievoorziening, laagdrempelig ontmoetingscentrum voor jong en oud, een mogelijkheid voor vrijwilligers. Er wordt vanuit met name Stichting Welzijn Bergen gevraagd naar intensivering van de inhoudelijke samenwerking; dit zal in Bergen naar verwachting een vlucht nemen. Hier liggen kansen.

Bibliotheek Kennemerwaard heeft haar eigen beleid, en haar te varen koers is bekend. Wij subsidiëren de bibliotheek omdat de koers die zij vaart past binnen ons relevante huidige en toekomstige beleid.

De recente bezuinigingsronde op de bibliotheek is in dit jaar, 2016, nog steeds gaande. Voor 2017 en daarna is € 650.000,- begroot wat ingezet kan worden voor de huidige taken en de inzet en uitbreiding van de nieuwe koers.

Beleidskaders

Als gemeente Bergen houden we in ieder geval tot 2020 vast aan het huidige subsidiebedrag en de gemaakte afspraken, met de volgende kaders:

- Convenant met Castricum, Heerhugowaard en Alkmaar in stand houden; het is een regionaal sterke bibliotheek en de gedeelde backoffice werkt naar behoren.
- Het meerjarenbeleidsplan van de bibliotheek onderschrijven en Kennemerwaard de ruimte geven dit komende jaren te ontwikkelen
- Rol in het sociaal en cultureel domein handhaven en verder laten ontwikkelen
Hierbij nadruk leggen op meer samenwerking met andere Bergense instanties en de verdieping daarvan. Wij vragen de Bibliotheek om deze rol uit te diepen en deze in haar verslagen aan te tonen.
Kerndoelen zijn met name taal- en leesbevordering en terugdringen laaggeletterdheid, maar ook bijdragen aan 'participatie en zelfredzaamheid' en cultuurdeelname wordt als meerwaarde gezien.
- Mogelijkheden verkennen om als bibliotheek ook in Bergen op andere domeinen een rol te vervullen als verbinder/inspirator. Bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid.

-Nog meer flexibiliteit en maatwerk in de kernen. Waar mogelijk multifunctionele invulling van de fysieke vestigingen - te beginnen in Bergen Centrum- en in vraaggestuurd inhoudelijk aanbod, op locatie. (in de vestigingen of bijvoorbeeld op scholen of in verzorgingshuizen).

-Nieuwe wijze van subsidieverstrekking (BCF) en de verantwoording tegenover college en raad, conform de AVS. Hierbinnen kan jaarlijks worden gestuurd op wijzigingen in zwaartepunten of kan worden ingespeeld op een nieuwe, op moment relevante, vraag.

-in 2020 een herijking waarbij de in deze gestelde notitie ontwikkelingen en acties gevolgd worden.

BIJLAGEN (NB in de **definitieve** versie toegevoegd):

-Convenant Alkmaar, Castricum, Bergen, Heerhugowaard

-Meerjarenbeleidsplan bibliotheek Kennemerwaard

-Gesprekken sociaal Domein, uitwerking